

Hatvan éve a Madách Színház színpadán

Születésnap interjú Lőte Attilával

A 60. évadát kezdi idén szeptemberben anyaszínházában, a Madáchban, ahol négy darabban is játszik. A 85 esztendő, Jászai Mari-díjas Lőte Attilával szentendrei otthonában beszélgettünk. Az üllőgarnitúra körül a falon könyvek, az emeleten zongora, gitár és néhány friss fotó Rékáról, Londonban élő lányáról és unokájáról.

– *Kérem, meséljen a családjáról, honnan örökölte a kultúra iránti igényét és azt az elegáns polgári magatartásmintát, amely szinte minden szerepén óhatatlanul átsüt?*

– A nagypapám, dr. illyefalvi Lőte József éltre szóló mintát adott. Nagyszerű ember volt, orvosprofesszor, bakteriológus, immunológus. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem egyetemi tanára, dékánja, majd rektora. Pályáját később a Szegedi Tudományegyetemen folytatta. Kutató orvosként Hőgyes Endre és a híres berlini Robert Koch professzor munkatársaként dolgozott.

– *A családjá előneve erdélyi származásra utal...*

– A Háromszékhez tartozó Illyefalváról származunk, az elődeim székely nemesek voltak. Napjainkban már nem sokat számít, hogy az eredeti nevem Lőte Attila László György, az erkölcsi tartás azonban értékes örökség. A trianoni döntés után nagypapám repatriált; családjával áttelepedett Szegedre. Édesapám, dr. Lőte László is orvos volt, vidéki települések körzeti orvosa, aki pályája során közel száz csecsemőt segített a világra.

Amikor néhány éve közreműködőként egy Semmelweis-napi ünnepségre kaptam meghívást, végiggondoltam, hogy színészként hogyan kapcsolódhatnék „az anyák megmentőjéhez”. Eszembe jutott, hogy az 1950-es években Pécsi Sándor és Uray Tivadar is egy-egy kiemelkedő orvos alakját formálta meg filmen, illetve színpadon, és később még mindkettőjükkel játszhattam együtt. Magam messze estem a felmenőim fájától, de azért egy halvány, másodlagos kötődést mégis érzek. Hiszen a legkedvesebb színpadi szerzőm is orvosnak készült, pszichológiai tanulmányokat folytatott, és Anton Pavlovics Csehovként, a 19. század egyik legnagyobb drámaírójaként ismerte meg a világ.

– *Egy országos hírű orvosdinasztia leszármazottjaként miért választotta inkább a színművészeti pályát?*

– A színház édesanyám pressziója volt. Anyám Mezey Máriaival, a később nagy karriert befutott színésznővel járt a Szegedi Tudományegyetem tanárképzőjébe, zongorázott is. Talán ez a fiatalkori barátság indította arra, hogy engem is erre a pályára tereljen.

1957-ben Garas Dezsővel, Harkányi Endrével, Medgyesi Máriaival, Láng Józseffel végeztem a főiskolán, Pártos Géza tanár úr volt az osztályfőnökünk. Több nagyszerű darab mellett a főiskolán Szomory Dezső *Incidens az Ingeborg hangversenyen* című vígjátékával arattunk zajos sikert.

– *A diplomaosztó után azonnal a Madách Színházhoz került?*

– Várkonyi személyesen hívott a Vígszínházhoz, Major Tamás pedig közvetítőn keresztül üzent, hogy szeretne leszerződteni a Nemzeti Színházba. Végül úgy alakult, hogy Medgyesi Marival és Harkányi Bandival Debrecenbe szerződünk. Az első évben Both Béla volt az igazgatónk, a következő évtől Szendrő József. Két évet töltöttem a Csokonai Színházban, és mondhatom, nagyszerű tanulmányként szolgált a színészet alapos megismeréséhez olyan kiváló vendégrendezőkkal, mint Horvai István és Békés András. Valódi főszerepeket is játszhattunk, és több műfajban kipróbálhattuk magunkat. Két évvel azután, hogy Mensáros László és Márkus László Debrecenből visszament Budapestre, a Madách Színház triumvirátusa engem is fölhozott.

– *Akkoriban kikből állt a Madách vezetése?*

– A különleges hármast Vámos László, Ádám Ottó és Pártos Géza alkották. Ádám Ottó rendkívüli hatást gyakorolt rám. Együttműködésünk harminc éve alatt 29 olyan feladattal bízott meg a Madách Színházban, a Madách Kamarában és a Magyar Televízióban, amelyek egész életpályám gerincét alkották. Már a legelső évben egymás után játszhattam el Trofimovot, az öregdiák szerepét a *Cseresznyés kertben*, Szép Ernő *Vőlegényének* címszerepét a Madách Kamara Színházban, és nyáron, a Körszínházban Akhilleuszt, Euripidész *Iphigénia Auliszban* című darabjában. Ő osztotta rám Szerebjakovot a *Ványa bácsiban*, és számos Shaw-darabban játszhattam a rendezésében. Talán a legnagyobb érdeme, hogy szinte a teljes Németh László-életművet televízióra alkalmazta. Kiemelkedő rendezésében, a *Villámfénynél* című darabban a falusi jegyzőt, az *Eklézsia megkövetésében* gróf Bethlen Miklóst, korának kiemelkedő politikusát alakítottam. Érdekes adománya a sorsnak, hogy visszavonulásakor Ádám Ottó – ismét a *Cseresznyés kertben* – Ljubov Andrejevna bátyját, az öreg Gajevet osztotta rám.

– *Ma hogyan látja, a Madách valóban szerencsét hozott?*

– Egymás után jöttek hullámhegyek és hullámvölgyek. Tény azonban, hogy a televíziós munkákkal együtt eddig 210-220 szerepet játszottam. Huszti Péterrel játszottam a legtöbb darabban (23), utána 21-gyel Psota Irén következett. Molière *Tudós nők* című vígjátékában anyám egyetemi évfolyamtársa, Mezey Mária is a partnernőm volt. Szerepem szerint én voltam Henriette (Vass Éva) hősszerelmese, a három tudós nő pedig: Kiss Manyi, Psota Irén és Mezey Mária. Az 1960-as évek közepétől virágzott a színház. Előadások után együtt maradtunk a társulati büfében, beültünk egy körúti étterembe, vagy a FÉSZEK klubba jártunk, amelynek bárjában minden este jazz-zongorista játszott.

Volt szerencsém két darabot is rendezni életemben. Nem tartom magam rendezőnek, de jó dramaturgiai érzékkel rendelkezem. Budaörsön a korábban általam játszott *Bolondok grófját*, Tatabányán pedig a *Magánélet* című darabot állítottam színpadra Sztankay Istvánnal, Piros Ildikóval, Orosz Helgával és Kautzky Armanddal.

– *Emlékszem, az 1980-as évtized közepén egy egészen furcsa szerepet kapott Molnár Ferenc Játék a kastélyban című vígjátékában.*

– Ebben a darabban játszott utoljára főszerepet Márkus László. Én Almády voltam, a színész, akit a darabbeli író azzal büntet, hogy rengeteg francia mondatot kever a szövegébe. Még ma is gyakran kérik, hogy idézzek egy kicsit a párbeszédből. Örömmel teszek eleget a kérésnek, hiszen ma is tudom, hogy

„Grófnóvé és gazdaggá tettem önt. És a hála? Ön megcsal, igenis megcsal a szomszédommal, Jean Francois Gilette de la Tour d’Auvergne márkival, Porigord des Champignons és Saint Sulpice de la Grande Parmentière urával...”

– *Hogyan tanulta meg ezt a nehezített szöveget?*

– Dunai Tamás kollégám segítségével, akinek eredeti hivatása franciatanár. Az idegen kiejtés számomra nem okoz nehézséget, mert megtanulható. Németül például egyáltalán nem tudok, mégis én szinkronizáltam Maximilian Schelltt az *Ítélet Nürnbergben* című amerikai filmben. Egy Rolfe nevű német ügyvédet játszott, aki a bíróságon néhány mondatot németül mondott, majd angolra váltott. A magyar változatban a német szöveget nekem is németül kellett mondanom, az angolt pedig magyarul. Ma is emlékszem a német mondatokra.

Annak idején rengeteg külföldi kollégának kölcsönöztem a hangom; pályám során 74 szinkronom volt, ebből 45 főszerep.

– *Akadtak-e nehéz helyzetek előadások közben?*

– Emlékszem, hogy szegény Domján Edit halálakor éppen Peter Schaffer színművét, a *Black Comedyt* kellett játszani. Édesapám halálakor amerikai vígjáték volt műsoron. Amikor édesanyám meghalt, Laertes voltam a *Hamletben*. Talán ezek a legnehezebb időszakok egy színész életében.

– *Ön hatvan éve hú a Madách Színházhoz. A korábbi pályáját tekintve, milyen érzés évtizedek óta egy zenés színházban játszani? Világhírű musicalekben szerepel, de ezek mégsem shakespeare-i vagy Molnár Ferenc-i szerepek...*

– Énekelni már azelőtt is énekeltem, hogy a színházba beköszöntött a zeneszínház. A Jókai regényéből készült darab címszereplőjeként játszottam és énekeltem a *Bolondok grófját* a Kamaraszínházban. A *Yermában* is énekeltem, nem beszélve arról, hogy két nyáron keresztül a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon, a *mosoly országában* játszottam Hatfaludy Ferit Ágai Karola, illetve Németh Marika partnereként. Volt tehát zenei előéletem; a Rádióban és a fellépéseken is énekeltem szonokat. Nem csinállok ebből problémát, egyszerűen tudomásul veszem, hogy korunk elhozta a musicaldömpinget amiben szerencsére még idős korom ellenére is akad egy-két szerep a számomra.

– *Bemutatná az ön által megformált karaktereket?*

– A Józsefben Jákobot játszom, az ősapát – Zenthe Feritől örököltem ezt a szerepet. Játsszom és énekelek is benne. Megvan az íve, nem nagy szerep, de jelentős. Komoly drámai lehetőség rejlik abban a katarzisban, amit az apa az elveszettnek hitt kedvenc fia megtalálásakor érez. Két évtizeddel ezelőtt már játszottuk a darabot, akkor Potifárt alakítottam és az előhangot mondtam. A *Mary Poppinsban* kettős szerepet játszom: Bumm tengernagyot és a bankigazgatót. Ez utóbbi jelentősebb feladat, mert énekelnem itt is kell. E két darab mellett az *operaház fantomjában* a leköszönő igazgatót játszom, és Porterhouse-t alakítom Ray Cooney „elpusztíthatatlan” *Páratlan páros* című vígjátékában, amely már a 920-dik előadáson is túl van. Büszke vagyok rá, hogy a fiatalabb generációval közösen immár 33-dik éve együtt vagyunk a színpadon.

– *Világéletében Szentendrén lakott?*

– Néhány éve a budai Várnegyedből költöztünk ide a szentendrei Petyinára, ahonnan ellátni a Duna fölött egészen a Börzsönyig. Élvezem a jó levegőt, a várost, igyekszem minél többet sétálni, és nagyon szeretek úszni is. Szentendrén

nagyszerű az uszoda, de kocsival néhány perc a leányfalui strand és a visegrádi wellnessfürdő sincs messze. Néha lejárók az egyik helyi galériába, ahol jó hangulatú baráti beszélgetések zajlanak különböző művészek között.

– *Nem okoz gondot, hogy innen nem lehet csak úgy beugrani a színházba, és előadás után eltart egy ideig, amíg hazaér?*

– Ez kétségtelen tény, ám semmi ahhoz képest, mint amikor vidékre utazunk egy-egy előadással. Június végén Makón jártunk a *Páratlan párossal*. Aznap itthon megreggeliztem, néhány dolgot rendbe tettem, majd beültem az autóba és bementem Pestre, a Madách Színházba. Rövidesen megérkezett a színházi busz, és elindult velünk Makóra. Két és fél óra alatt értünk le. Előadás előtt sétáltam egyet a városban, mert nyári, szabadtéri előadás lévén, 9-kor kezdtük játszani a darabot. Este 11-kor lett vége, utána átöltöztünk, beszálltunk az autóbuszba, ami visszavitt Budapestre. Éjjel 2 óra után ültem át a saját kocsimba, és nem sokkal 3 előtt értem haza.

– *Mivel tölti az idejét, amikor nincsenek színházi feladatai?*

– Ma már néha érzem, hogy fáradékonyabb vagyok. Egy délelőtti próba és egy esti előadás már nem nagyon férne bele az életembe, de bevallom, érzek még magamban annyi erőt, hogy – ha adódna – felkészüljek egy új szerepre. Addig pedig írással foglalkozom. A *Maszk nélkül* című, 2007-ben megjelent kis könyvem egy színész szubjektív történeteit tartalmazza egy színészről, aki őszintén feltárulkozik az olvasó előtt. Mostanában ismét színházi történeteket, epizódokat vetek papírra, mert rengeteg jegyzetem gyűlt össze. A Madáchban az évtizedek során rendkívüli emberek alkották a társulatot. A fülem ma is tökéletes; amikor felidézem magamban akár Domján Edit, akár Tolnay Klári alakját, hallom a hangjukat és a nevetésüket. Amikor róluk írok, nagyon közel érzem magamhoz őket. A nyár közepén gőzerővel kezdtem a munkát, eddig tíz fejezet készült el. Ahogy az előző kötetnek, úgy ennek a másodiknak a megjelenését is egy gimnáziumi osztálytársam nagyvonalú támogatása teszi lehetővé.

Amikor éppen nem írok, akkor olvasok. Kitűnő könyvesbolt működik Szentendre főterén, ahol mindent be lehet szerezni. Most éppen két Márai-könyvet olvasok egyszerre, *A szegények iskoláját* és a *Válás Budánt*. Márai elképesztően nagy hatású, modern gondolatokkal teli író. De vár rám a Molnár Pál által szerkesztett *„Hinni és hihetni egymásnak”* című kötet is, amely Széchenyivel kapcsolatos írásokat tartalmaz.

– *Gyakran felismerik az utcán?*

– A régi népszerűségem alaposan megcsappant, de azért a szembejövő szépasszonyok mosolyából észreveszem, hogy talán fölismertek, mert láttak valamiben, és akadt olyan idősebb úriember is, aki megszorongatta a kezemet és örömet fejezte ki, hogy még létezem. Mindez nagyon nagy örömet okoz. Idén tavasszal az a megtiszteltetés ért, hogy a Balassi Kard Művészeti Alapítvány kuratóriuma nekem ítélte a Balassi-emlékérmet. E díjat – Rieger Tibor Kossuth-díjas szobrászművész alkotását – minden esztendőben annak adják át, aki Balassi szellemi iránymutatását követve, a magyar kultúra és az anyanyelv ápolásáért tevékenykedik. Úgy érzem, hogy ezt az elismerést illyefalvi székely felmenőimnek is köszönhetem.

Kérdező: Rojkó Annamária